

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experiment research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน ที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉา จำนวน 56 คน โดยเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดคานหาม จำนวน 28 คน และนักเรียนโรงเรียนเขาวนั๊วศ จำนวน 28 คน เป็นการสุ่มตามสภาพเป็นจริง (Intact group) แบ่งเป็นกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 โรงเรียนวัดคานหาม ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง และกลุ่มที่ 2 โรงเรียนเขาวนั๊วศ ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉา ใช้เวลาในการทดลอง 14 คาบๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 28 ชั่วโมง ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับดังนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เมื่อได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉา
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน แตกต่างกัน เมื่อได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉา
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของแต่ละระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของนักเรียน แตกต่างกัน เมื่อได้รับการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉา แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกันที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา หลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน
2. นักเรียนที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน ที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลอง ไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาหลังทดลอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

3. นักเรียนแต่ละระดับความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง กับแบบธรรมสภาัจฉามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาหลังทดลอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสภาัจฉา ที่สามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. การจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เพราะนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นหรือสมมติขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและค้นหาความจริงเพื่อตัดความสงสัยของตนสอดคล้องกับแนวคิดของบรูซซัคิริมหาสาร (2546 : 14) ที่ได้กล่าวไว้ว่าวิธีสอนที่นำเอาเหตุการณ์จริงหรือเรื่องราวที่สมมติขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ค้นหาความจริงหรือความรู้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนไม่จำเป็นต้องบอกโดยตรง นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ได้วางแผนการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด สืบแจ้ (2539 : บทคัดย่อ); วรศักดิ์ ขันทอง (2544 : บทคัดย่อ); อัมมาดา ศรีชลไพศาล (2546 : บทคัดย่อ); มณี บุญญาติชัย (2547 : บทคัดย่อ); นพนภา อ้อคิ้ว (2547 : บทคัดย่อ); ศิรดา เอียดแก้ว (2548 : บทคัดย่อ); สุพรรณิ ชื่นคำ (2550 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง มีส่วนร่วมระดมความคิด เสนอความคิดของตนเอง มีความเชื่อมั่น กล่าวพูดแสดงความคิดเห็นและดึงเอาศักยภาพของตนใช้อย่างเต็มที่ ทั้งยังได้ฝึกการตัดสินใจเป็นระบบ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับ มีความเคารพหรือปฏิบัติตามมติของกลุ่ม ยอมรับการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉิมา จินวาลา (2535 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้น และบรรยากาศการเรียนรู้ก็เป็นแบบกัลยาณมิตร มีความเป็นกันเอง ออกความเห็น

อย่างเป็นเสรีภาพ มีการให้เหตุผลของความคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด สืบแจ้ (2539 : บทคัดย่อ) และวรศักดิ์ ชันทอง (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการจัดการ การเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

1.2 เจตคติต่อวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาพุทธ ศาสนาหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เนื่องจากการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แจมณี (2551 : 362) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง เป็นกระบวนการสอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้การทำงานกลุ่ม มีอิสระทางความคิด มีมารยาททางสังคม รอคอยโอกาส มีการตัดสินใจและยอมรับการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักธรรม อันเป็นหลักการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ได้แนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนได้เห็นและคิดไปถึงประสบการณ์ที่ตนเคย ผ่านมา มีความสนุกสนานในการเรียนรู้วิชาที่เคยบอกว่าจะน่าเบื่ออย่างสนใจจะมักเข้มข้น มีความ รับผิดชอบหน้าที่ได้อย่างดี มีการแสดงบทบาทของผู้นำและผู้ตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมมาดา ศรีชลไพศาล (2546 : บทคัดย่อ) และ อุทัยวรรณ ภูติโส (2546 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า เจตคติต่อการเรียนรู้ของนักเรียนหลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง

2. การจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉา

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาด ทางอารมณ์ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เพราะเป็นการเรียนรู้ ที่ให้นักเรียนรู้จักวิธีการคิดแบบวิเคราะห์ หรือการจำแนกแยกแยะและการจัดเป็นหมวดหมู่ได้ ด้วยตนเองสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2535 : 9 - 45) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาคือการฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิดหรือเรียกว่าวิธีคิดแบบวิเคราะห์เป็น วิธีคิดแบบการจำแนกแยกแยะหรือแจกแจง รวมทั้งการจัดหมวดหมู่หรือจัดประเภทไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาที่ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เสนอ ความเห็นและแลกเปลี่ยนความเห็น ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ จากคู่สนทนา ทำให้นักเรียนมีความ กระตือรือร้น เตรียมตัวมาเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523 : บทคัดย่อ); สุคนธ์ สินธพานนท์ (2538 : บทคัดย่อ); สุทธิพร ฤทธิเดช (2546 : บทคัดย่อ); ไชยา เพชรพิมล (2547 : บทคัดย่อ); วิโรจน์ มากมี (2548 : บทคัดย่อ); พระมหาทรงสวรรค์ วรสิงห์ (2548 : บทคัดย่อ) และสมศักดิ์ ทองบ่อ (2549 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังทดลองสูงกว่า ก่อนทดลอง นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสภาัจฉาเกิด

การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นคู่สนทนาที่ดี รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีหลักในการอภิปราย คิดค้นความรู้ให้ลึกมากขึ้น คัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ยอมรับความเห็นที่ประกอบด้วยเหตุผล รู้จักการจำแนกสิ่งผิดถูกได้ มีการรวบรวมความเห็นเป็นกลุ่มเดียวกัน และสรุปความคิดเป็นความคิดที่รวบยอดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคุชฎี สีตลวรารักษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ; สุคนธ์ สนิชพานนท์ (2538 : บทคัดย่อ) และประไพศรี ศิริวงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสาส์กัจฉามีพัฒนาการทางความคิดรวบยอดและความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

2.2 เจตคติต่อวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสาส์กัจฉา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาพุทธศาสนาหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เพราะการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้สนทนากันและกัน เสนอความเห็น ร่วมกันตัดสินใจ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กัน สอดคล้องกับแนวคิดของ คุชฎี สีตลวรารักษ์ (2524 : 31 - 34) ที่ได้กล่าวไว้ว่าจัดการเรียนรู้แบบธรรมสาส์กัจฉาว่าเป็นการสอนที่อาศัยการสนทนาเป็นหลัก มีทั้งการอภิปรายกันในหมู่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นประธาน การถาม การตอบระหว่างผู้เรียนและการถาม การตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ความรู้ ที่ได้จากการสนทนาธรรมนี้ เกิดจากการไตร่ตรองความรู้ที่ได้ยินที่ได้เห็นที่น่าสังเกตคือธรรมที่สนทนานั้นเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจอยู่หรือไม่ก็เป็นเรื่องที่ผู้เรียนเคยประสบมาแล้วแต่แก้ปัญหาไม่ได้ทั้งสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ อ้อยเขียวชัย (2544 : บทคัดย่อ) และสุพรรณิ ชื่นคำ (2550 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า เจตคติของนักเรียนหลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

3. การจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสาส์กัจฉา

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนานักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสาส์กัจฉา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลอง ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน มีการร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหากันอย่างเป็นอิสระสอดคล้องกับแนวคิดของสุคนธ์ สนิชพานนท์ (2550 : 142 - 146) ที่กล่าวไว้ว่า การสอนที่มีการนำเอาสภาพการณ์หรือปัญหาหรือใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรืออาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาดัดแปลงเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และมีการฝึกให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจ มองเห็นปัญหาอย่างแท้จริงและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งกันและกัน

ตลอดจนร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาอย่างอิสระนับว่าเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพและการจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสากัจฉา นักเรียนมีการวางแผนเตรียมตัว กระจื่อหรือร้อน เสนอความเห็น ขอมรับความเห็น ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ความรู้ใหม่ๆ สอดคล้องตามแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2535 : 173 - 174) ที่กล่าวไว้ว่า ธรรมสากัจฉาหมายถึง การสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล ถัดกัน คัดค้านหรือคัดค้านตาม เป็นการซักถามและแก้ปัญหา และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ประเทศ ผลของงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณีต จันทร์ขันตี (2542 : บทคัดย่อ) และสุนันท์ กล่อมฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิศา หนูเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน

3.2 เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสากัจฉา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาหลังทดลองไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการจัดการการเรียนรู้ทั้งสองอย่างนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา มีทำที่ทางพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องกับแนวคิดของจรินทร์ ศรีสุวรรณ (2534 : 13) : สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2536 : 108) และลักขณา สรวิวัฒน์ (2544 : 69) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะแสดงออกให้เห็นจากคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนเจตคตินั้น จึงส่งผลให้เจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่างกัน ที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสากัจฉาหลังทดลองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอัชฌาดา ศรีชลไพศาล (2546 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยหลังการอ่านนักเรียนมีความรู้ สูงกว่าก่อนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยกรณีตัวอย่าง เรื่องสารเสพติด

3.3 ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนต่างกันได้เรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสากัจฉา ผลการวิจัยพบว่า ผลของการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสากัจฉาทำให้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนแต่ละระดับความฉลาดทางอารมณ์ แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะนักเรียนมีลักษณะทางความฉลาดทางอารมณ์มีระดับปัญญาต่างกันและมีความสามารถควบคุมอารมณ์ที่ต่างกันสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542 ข : 37) ได้กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง การเข้าสู่ระบบบูรณาการ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับอารมณ์ เน้นบทบาท ของปัญญา

ในการพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจ เมื่อปัญญาขึ้นอารมณ์ก็จะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่นและทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 68) ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอย การตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกต้องกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในฐานะผู้นำผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบผลสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จใจอาชีพ ตลอดจนประสบผลสำเร็จในชีวิตซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนา ธิระพุทธิชัย (2544 : บทคัดย่อ) และภัทราวุธ รักกลิ่น (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นไม่แตกต่างกัน และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนโดยการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรภี หนูเรียงสาย (2543 : บทคัดย่อ) ; เจษฎา บุญมาโฮม (2544 : บทคัดย่อ) ; นิตยา คงเกษม (2544 : บทคัดย่อ) ; นิสรา คำมณี (2544 : บทคัดย่อ) และกฤษดา สาตร์พันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1.1 การนำการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างไปใช้ ผู้สอนควรเตรียมการให้พร้อม เช่น รูปภาพ เอกสาร เป็นต้น ให้ครบนักเรียน ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยเฉพาะ ในวิชาพระพุทธศาสนา หลักธรรมบางหลักธรรมลึกลับซึ่งควรหากรณีตัวอย่างง่ายๆที่เป็นนิทาน ข่าว เป็นต้น

1.2 การจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างควรมีกรณีตัวอย่าง เป็นภาพประกอบด้วยเพื่อความเข้าใจง่ายของนักเรียน

1.3 การจัดการการเรียนรู้แบบธรรมสาภิณาในวิชาพระพุทธศาสนา ผู้สอนต้องคอยแนะนำวิธีการ หลักในการสนทนา เพื่อให้เด็กเกิดความเคยชิน และไม่ควรรนำหลักธรรมหรือเนื้อหาที่ยากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย

1.4 การจัดการการเรียนรู้แบบธรรมชาติจาก ผู้สอนควรทำแผนผังของหลักสูตรหรือจัดกลุ่มของหลักสูตรให้เป็นพวกเดียวกันและจัดการการเรียนรู้แต่ละกลุ่มหลักสูตรอย่างจัดการเรียนรู้คละกันเพราะทำให้นักเรียนเกิดความสับสนในหลักสูตรได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมชาติจากกับตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความคงทนต่อการเรียนรู้ และศึกษาเชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น เช่น ระดับการเรียน (เกรด) ระดับความสามารถทางการเรียน (เก่ง กลาง อ่อน) เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมชาติจากกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การจัดการการเรียนรู้แบบ โมเดลชิปปา การจัดการการเรียนรู้ด้วย Storyline การจัดการการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นต้น

2.3 ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมชาติจากกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนในสายอาชีพต่างๆ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาและในรายวิชาอื่นๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมชาติจาก เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

3.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรเผยแพร่การจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมชาติจาก และผลงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรทางการศึกษาต่อไป